

דף

כריתות י"ח ע"ב-י"ט ע"א

על הדרף

רצא

אך באמת לא פליגי כלל ובמק"א הארכתי בזה ואכמ"ל ודו"ק עכ"ל ודפח"ח.

דף י"ט ע"א

במשנה: א"ר יוסי, לא חלקו על העושה מלאכה בין השמשות שהוא פטור, שאני אומר, מקצת עשה היום ומקצת עשה למחר.

הנה כתב רבינו הכס"מ בהקדמתו להל' חו"מ ז"ל: אי נמי משום דאכילת מצה וסיפור יציאת מצרים ליתנהו בין השמשות דספק הוא, אבל איסור אכילת חמץ והראותו בין השמשות נמי איתנהו עכ"ל.

ובתב הגאון הכלי חמדה זצ"ל בספרו חמדת ישראל (קו' דרך חיים סי' ד'): לכאורה צריך עיון מאוד כונת מרן הכס"מ ז"ל במה שכתב דלכך נקיט הר"מ ז"ל הלאו דאכילת וחמץ קודם משום דהאיסור מתחיל בין השמשות, תיפוק ליה דבלאו הכי אסור באכילה בין השמשות מצד הלאו דיממא - דערב פסח, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בראשית דבריו, א"כ אין צריך לזה הלאו דאכילת חמץ כל שבעה.

ובאמת לולא הלאו בערב הפסח, היה נראה דבין השמשות אין לאסור מן התורה באכילה, דאיכבע יממא כמו שכתבו הפוסקים (פרי חדש כללי ספק ספיקא אות א ד"ה אמנם מהא דאמרינן) כיוצא בזה לרזן לענין בין השמשות בערב שבת.

★ ★

ובתב הגאון הכל"ח: ואין לומר דכונת הכס"מ ז"ל לענין מלקות, דהשתא דאיכא לאו גם על שבעת ימים א"כ בין השמשות לקי ממה נפשך. דהרי עפ"י המבואר במשנה בכריתות הנ"ל בדברי ר' יוסי דבעושה מלאכה בבין השמשות פטור וכנ"ל, א"כ הכא נמי צריך עיון אם לוקה, כיון דאזהרת יממא ואזהרת לילה המה מלאוין חלוקין, א"כ אמרינן ג"כ דחצי זית אכל בערב פסח וחצי זית אכל בפסח, ואינו לוקה כיון דלא אכל כל הזית באזהרת לאו אחד.

ובתב הכל"ח זצ"ל: ולכאורה עלה בדעתי לומר דממקומו הוא מוכרע דבכהאי גונא חייב אע"ג דהוי אזהרות חלוקות, דאם לא כן למה צריך לומר (במשנה בכריתות כאן) בשבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות, אמאי לא אמר רבותא יותר ביום הכפורים בעצמו, אם עשה מלאכה

דגם אם הי' לו ידיעה בשעת ביאה הי' חייב קרבן, דחייבין על המזיד כשוגג, לא שייך לומר דהוי כשני שגגות ע"ש.

היוצא מדבריו, דלר"ל דסובר דאין ידיעה מחלקת אחר אכילה אחרונה, הה"ד דאין מחלקת בשפחה חרופה אפי' בינתים, ודוקא לר"י דסובר דידיעה מחלקת גם אחר אכילה אחרונה, מחלקת בשפחה חרופה בידיעה שבינתים, עש"ה דזה מתבאר מדבריו.

★ ★

ועי' בירושלמי (פ"ח דתרומות) דאכל ספק חלב במזיד ואח"כ ידוע לו שהי' ודאי חלב חייב חטאת דהוי שב מידיעתו, דאילו הי' יודע דהוי ודאי חלב לא הי' אוכל ע"ש, ולפי"ז יש להקשות לר"ל לשיטתו דסובר דאין ידיעה שאחר המעשה מחלקת, רק בידיעה שבנתיים, משום דהוי כשני שגגות כנ"ל, וא"כ הכא היאך נוכל לומר לר"ל דידיעה בין אכילה לאכילה שיחלק לחטאות, הא כאן אפי' הי' מזיד על הספק בשעת אכילה ג"כ הי' מחויב חטאת לשיטת הירושלמי, ודומה לשפחה חרופה דאין מחלק לר"ל אפי' בידיעה שבינתים כנ"ל, והאיך יכולה הידיעה ספק לחלק כמובן.

אך י"ל דמתוך קושי' זו הוכרחה הגמ' לומר, דלכך ידיעת ספק מחלקת לחטאות, דכיון דהידיעה ספק גורמת לו חיוב חדש דהיינו אשם תלוי (דגם מביא אשם תלוי אח"כ כשנודע לו שהי' ודאי חייב חטאת) לכן היא מחלקת לחטאות, וע' בסוגיין דגם אם עבר יוהכ"פ הוי מחלקת לחטאות אף דלא נודע לו כלל, וע"כ משום דיוהכ"פ במקום אשם תלוי קאי, מוכח מזה דחייב קרבן מחלק אף דלא הוי לו ידיעה כלל, לכך פריך שפיר הגמ' חטאת באשם מיבעי', דכל מה דמחלקת לחטאות הוא רק משום דחייב באשם תלי כנ"ל וכמובן.

★ ★

ואדתינא להכי מיושב שפיר קושית הערוך לנר, דכל זה לר"ל לשיטתו דסובר דאין ידיעה שאחר אכילה אחרונה מחלקת לחטאות, מוכרחין אנו לומר דחטאת באשם תלי' כמובן, אבל לר"ז דסובר כמו דקי"ל כר"י דידיעות מחלקות לחטאות, שפיר נוכל לומר בפשיטות דידיעה ספק הוי ידיעה, משום דמקצת הוי ככל ידיעה כעין גבי שני שבילין כנ"ל, ולא משום דיליף מאשם, ואם כי מש"ס כריתות (יח.) מוכח לכאורה דפליג על הירושלמי דתרומות,